สร้างเสริมสำนึก

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ)

สร้างเสริมสำนึก

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ)

วัดบวรนิเวศวิหาร

เรียบเรียง

พิมพ์เผยแพร่โดย

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

จัดพิมพ์เผยแพร่

พุทธศักราช ๒๕๓๓

คำนำ

งานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ได้ตั้งขึ้นด้วยเจตนาที่จะสืบต่อพระพุทธปณิธานของพระพุทธเจ้า ที่ทรงตั้งพระทัยไว้ก่อนที่จะทรงแสดงปฐมเทศนาความว่า พระองค์จะทรงดำรงพระชนม์อยู่เพื่อทำงาน ๔ ประการคือ

"ให้การศึกษาแก่พุทธบริษัท

ให้พุทธบริษัทได้ประพฤติปฏิบัติตามพระสัทธรรม

เพื่อให้พุทธบริษัทที่ได้รับการศึกษา และประพฤติปฏิบัติด้วยตนเองแล้ว นำพระสัทธรรมไปเผยแผ่ ชี้แจงแสดงแก่คนอื่นได้โดยพิสดาร

คราวใดที่มีปรัปวาทคือการกล่าวจ้วงจาบ บิดเบือนพระสัทธรรมเกิดขึ้น พุทธบริษัทจะต้องมีความสามารถในการแก้ไขปรัปวาทนั้นให้ยุติลงด้วยดี"

เมื่องานหลักทั้ง ๔ ประการนี้สำเร็จแล้วพระองค์จึงจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน

พระพุทธปณิธานทั้ง ๔ ประการนี้ของพระพุทธเจ้าสมบูรณ์เต็มก่อนกาลปรินิพพานของพระพุทธเจ้า และมีการสืบทอดเจตนารมณ์เหล่านี้กันมาโดยลำดับ จนสามารถนำพาพระพุทธศาสนาสืบต่อกันมาถึงปัจจุบัน งานสืบทอดงานพระพุทธศาสนาที่ปฏิบัติกันอยู่ เป็นความดีงามที่ควรแก่การสนับสนุน แต่หากว่าจะมีการจัดองค์กรขึ้นทำงาน ในลักษณะ

"ร่วมหลักความคิด ร่วมกิจกรรม ร่วมผลประโยชน์กันของกลุ่มพุทธบริษัททั้งหลาย ในลักษณะเป็นการทำงานบนพื้นฐาน **"สามัคคีร่วมชาติ พุทธศาสน์ร่วมใจ"** โดยให้พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะศาสนธรรมเป็นแกนใจ ในการศึกษา ปฏิบัติ เผยแผ่ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนาแล้ว จะเป็นการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ได้อุบัติขึ้นด้วยความสามัคคีพร้อมเพรียงกันของพุทธบริษัททุกฝ่ายจำนวนหนึ่ง และมีคนสนับสนุนมากขึ้นโดยลำดับ งานที่ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่ทำกันเป็นหลักในขณะนี้ คือการจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา ในเทศกาลวิสาขบูชา การเผยแผ่ศาสนธรรม ในรูปของเอกสาร การสั่งสอนในโรงเรียน การเผยแผ่ทางวิทยุและโทรทัศน์ ตลอดถึงการสังคมสงเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ ตามกำลังความสามารถของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรจัดตั้งที่กำลังรอเวลาเจริญเติบโตจะทำได้

หนังสือเรื่อง **"สร้างเสริมสำนึก"** เล่มนี้ เป็นงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปของเอกสาร โดยศูนย์ฯ ในรูปของการเผยแผ่ด้วยราคาย่อมเยาว์ จนเกือบจะเป็นราคาทุน ด้วยความหวังว่าหนังสือเล่มนี้ จะสามารถให้ความรู้ความเข้าใจในศาสนธรรม แก่ท่านสาธุชนผู้สนใจในธรรมได้ตามสมควร ทั้งสามารถช่วยเหลือท่านที่ต้องการหนังสือธรรมะ

ไปแจกในงานต่าง ๆ มีงานศพ ของขวัญ หรือมอบแก่ท่านที่เคารพนับถือเป็นต้น หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่เคยพิมพ์มาแล้ว แต่ขาดคราวลงในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งเป็นการแสดงว่าท่านสาธุชนได้ให้ความสนใจ ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย เพราะว่าการช่วยเหลือกิจกรรมของศูนย์ฯ ในลักษณะนี้ เป็นทั้งการศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม และเป็นธรรมทานอันเป็นการให้ที่ทรงแสดงว่าชนะการให้ทั้งปวง

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยหวังว่างานเผยแผ่ธรรมในรูปเอกสาร และในรูปแบบอื่น คงได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากสาธุชนด้วยดี โดยเฉพาะหนังสือเล่มนี้คงจะอำนวยประโยชน์ในการศึกษา ปฏิบัติ เผยแผ่ แก้ปัญหาแก่ท่านพุทธบริษัททั้งหลายได้เป็นอย่างดี

ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรดดลบันดาลอภิบาลรักษาให้ท่านสาธุชนผู้สนใจในธรรมเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา จงประสบความเจริญงอกงามไพบูลย์ในธรรม อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประกาศแสดงไว้ดีแล้วตลอดกาลนาน.

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย
พระตำหนักล่าง วัดบวรนิเวศวิหาร
โทร. ๒๘๑๒๑๓๙

สารบาญ

จะเอาอย่างไร ?	๓
จะไปทางไหน ?	๑๐
มาปกป้องพระพุทธศาสนากันเถิด	๑๖
การรักษาพระพุทธศาสนา	๑๙
รักษาพระพุทธศาสนาด้วยการเผยแผ่	๒๙
การรักษาศาสนบุคคล	๓๑
การรักษาศาสนพิธี	๓๗
การรักษาศาสนสถานศาสนวัตถุ	๓๙
การคุ้มครองพระพุทธศาสนา ควรทำอย่างไร ?	๔๐
เราควรป้องกันพระพุทธศาสนาจากอะไร ?	๔๑
อันตรายอะไรที่ควรป้องกัน ?	๔๓
พระพุทธศาสนากับชาติไทยในอดีต	๖๗
พระพุทธศาสนากับชาติไทยในปัจจุบัน	๗๐
พระพุทธศาสนากับชาติไทยในอนาคต	๗๓

บทเรียนจากเรื่องจริง

๑ จะเอาอย่างไร?

เป็นที่น่าสังเกตว่าในเดือนกุมภาพันธ์ 2526 มีเหตุการณ์ซึ่งสามารถเป็นบทเรียนได้อย่างดีในชีวิตเกิดขึ้นหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของศาสนา ต้นเดือนมีข่าวดราวเกี่ยวกับงานพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล แต่ในขณะเดียวกับที่มีข่าวเกี่ยวกับหลวงปู่ขาวอยู่นั้นก็มีข่าวเกี่ยวกับเรื่องสมณศักดิ์ ที่สมเด็จพระราชาคณะเกิดขึ้นมาแข่งกัน ต่อมาปรากฏว่าคนไปในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ขาวกันเป็นแสน ๆ พระจำนวนตั้ง ๕-๖ พันรูปด้วยกัน มาจากทุกทิศทุกทางด้วยกัน

จากตัวอย่างทั้งสองประการนี้ ถ้าหากว่าเรามองในแง่ธรรมะก็จะได้รับบทเรียนในการดำรงชีวิตของบุคคลได้เป็นอย่างมากคือ การไขว่คว้าแสวงหาของบุคคลทั้งหลายในโลกนี้ ตามปกติแล้วก็แสวงหา**ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข** ซึ่งเราเรียกว่า**โลกธรรม** ฝ่ายที่ทุกชีวิตปรารถนาต้องการกัน โดยเฉพาะในกรณีของยศนั้น เป็นที่น่าสังเกต จากบทเรียนของหลวงปู่ขาว หลวงปู่ขาวท่านเป็นอะไร

ท่านเป็นพระธรรมดา ถ้าพูดกันเป็นภาษาธรรมดา ๆ แล้วท่านก็ออกจะมีลักษณะเป็นหลวงตาด้วยซ้ำไป คือมีลูกมาก่อนตั้ง ๗ คน จึงบวชเมื่ออายุ ๓๖ แล้ว หลวงปู่ท่านก็ประพฤติปฏิบัติเป็นพระภิกษุ ปฏิบัติดีเรื่อยมา จนเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนที่เป็นพุทธศาสนิกชน และชื่อเสียงของท่านก็เป็นที่รู้จักกันโดยทั่ว ๆ ไป และท่านถึงแก่มรณะภาพเมื่ออายุตั้ง ๙๐ กว่าปีแล้ว โดยนามของหลวงปู่ขาวนั่นเอง ที่ไม่มียศชั้นไม่มีสมณศักดิ์ไปแปะไว้แต่ประการใด แต่ในขณะเดียวกัน ความเคารพนับถือของบุคคลภายในประเทศชาติก็ไม่ได้ใส่ใจถึงสมณะศักดิ์ของท่าน แสดงว่าสมณะศักดิ์นั้นเป็นเพียงหัวโขนที่ไม่มีความหมายอะไร ตามสำนวนที่เราพูดกันว่า **ยศช้าง ขุนนางพระ** สมณศักดิ์นั้นถ้าเราได้อ่านพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งจะพบถ้อยคำอยู่ตอนหนึ่งซึ่งมองให้ทราบว่าสมณศักดิ์เป็นเพียงราชสักการะ ซึ่งต้องการจะบูชาคุณความดีของพระเถระรูปนั้น ที่บำเพ็ญความดีมาในหน้าที่ในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการบริหารคณะสงฆ์ว่า

ขอพระคุณจงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระสั่งสอนช่วยระงับอธิกรณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรในพระอารามโดยควร จงเจริญสุขสวัสดิ์ ในพระพุทธศาสนา เทอญ

นี่เป็นข้อความที่มีอยู่ทุกใบในตราแต่งตั้ง ซึ่งแท้ที่จริงงานเหล่านั้นเป็นงานซึ่งเกิดขึ้นมา พร้อมกับความเป็นพระของท่านรูปนั้นอยู่แล้ว เมื่ออายุพรรษาเจริญขึ้น งานเหล่านั้นท่านก็ต้องจัด

ต้องทำตามหน้าที่ของพระภิกษุ แต่ในฐานะของพลกนิกรภายในชาติเมื่อได้รับอาราธนาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีกพระองค์หนึ่ง ก็ต้องมีความกระตือรือร้นในการทำงานให้สูงขึ้น ก็เท่านั้นเอง เพื่อเป็นปฏิการะและเพื่อเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นเอง เพื่อเป็นปฏิการะและเพื่อเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นพุทธบูชา เพราะสมณศักดิ์มีลักษณะเป็นราชสักการะดังกล่าว สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงอนุศาสน์ไว้ว่า

"สมณศักดิ์นั้น ไม่ควรขอตั้งโหล ถ้าขอจนเฝือ ผู้ได้รับฐานันดรจะไม่รู้สึกว่า ได้เพราะความดีความชอบ ทั้งจะพาให้จืดเพราะเป็นกันหลายรูป ไม่อัศจรรย์อะไร ราคาของเธอคงตกลงไป ไม่ใช่เพราะความเสียของเธอ แต่เพราะมีผู้ไม่สมควรได้รับยศเช่นนั้นเป็นออกดื่นต่างหาก"

ในขณะเดียวกันได้ทรงประทานหลักการเลือกหาพระที่ควรแก่การยกย่องให้มีสมณศักดิ์ไว้ว่า

"พระที่เราเลื่อมใสและนับถือว่าเป็นหลักในพระพุทธศาสนานั้น **ย่อมเอาภารธุระพระพุทธศาสนา เว้นจากความเห็นแก่ตัวเกินส่วน** อันจะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ที่สุดเพียงครองวัดหนึ่ง ไม่ได้กำลังแผ่นดินอุดหนุน ทำไปไม่สะดวก

ฝ่ายแผ่นดินเล่า ย่อมคอยสอดส่องอยู่เสมอ มีพระดีเป็นที่นับถือและเลื่อมใสของมหาชนปรากฏขึ้น ณ ที่ไหน ย่อมเอามาตั้งไว้ในยศศักดิ์ ให้กำลังทำการพระศาสนา

ลักษณะพระที่ดีจริง ย่อมไม่อยากร่านเป็นนั่นเป็นนี่ เมื่อถึงคราวจะต้องเป็นเข้าจริง ไม่แสดงพยศและเบี่ยงบ่าย

พระผิดจากลักษณะนี้ เราก็ไม่เลื่อมใส และไม่เห็นเป็นหลักในพระศาสนา จึงหาพระประกอบด้วยลักษณะนี้ นอกยศศักดิ์ไม่ได้"

ต่อจากนั้นไม่กี่วัน มีพรรคพวกคนหนึ่งเป็นนายตำรวจมาบอกว่ายศรู้สึกว่าขึ้นช้าไป เพื่อนเขาเป็นนายพลกันมากแล้วท่านยังเป็นพันเอกอยู่ ทำให้นำเหตุการณ์ทั้ง ๓ เรื่องนี้มาผสมผสานกันแล้วมองออกมาในรูปธรรมะก็จะได้ความว่า ยศนั้นมีอยู่ ๓ ประเภทคือ

"อิสริยยศ" ความเป็นใหญ่

ได้แก่การที่ได้รับแต่งตั้ง มอบหมาย สถาปนายกย่องขึ้นในตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งการแต่งตั้งความเป็นใหญ่เหล่านั้นอาจเกิดขึ้นในทางที่ชอบธรรม คือความดีความงามของบุคคลเหล่านั้น ช่วยให้มีความเจริญเติบโตขึ้นในขั้นในยศก็ได้ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถจะเป็นใหญ่ด้วยการวิธีที่ไม่ถูกไม่ควรก็ได้ ซื้อเอาวิ่งเต้นเอาก็ได้ ใช้อำนาจอิทธิพลเอาก็ได้ หรือว่า พวกหัวหน้าโจร หัวหน้าแก๊ง นักเลงอันธพาลทั้งหลายก็อิสริยยศ

คือเป็นใหญ่ในหมู่ในพวกของตนได้ ฉะนั้นความเป็นมาของอิสริยยศ คือเป็นมาได้ทั้งสองทาง ทางที่ถูกที่ควรก็ได้ ทางที่ไม่ถูกไม่ควรก็ได้

"บริวารยศ"

การมีสมัครพรรคพวก มีบริษัท มีบริวาร มีพรรคพวกห้อมล้อม มีคนให้การอารักขาป้องกัน ได้มาในทางที่ชอบธรรมก็ได้ คือเมื่อท่านเหล่านั้นมีอิสริยยศ คือความเป็นใหญ่สูงขึ้น มีกฎเกณฑ์กติกาเงื่อนไขที่จะต้องมีบริษัท บริวาร อยู่ในความรับผิดชอบห้อมล้อมให้การอารักขาป้องกัน จะเป็นความถูกต้องในชั้นหนึ่ง อาจได้มาในทางที่ดีงามก็ได้ แต่ในขณะเดียวกันอาจได้มาในทางที่ไม่ชอบไม่ควรก็ได้ พวกนักเลงอันธพาลก็มีบริวาร เจ้าพ่อทั้งหลายมีบริวาร พวกค้าของเถื่อนทั้งหลายก็มีบริวารมาก แสดงให้เห็นว่าบริวารยศ คือความเป็นใหญ่ในด้านสมัครพรรคพวก บริวารนั้นไม่แน่เสมอไปว่าพวกนั้นจะเป็นคนดี หรือพิสูจน์ว่าคนนั้นเป็นคนดี

ยศทั้งสองประการนี้เป็นยศที่มีการไขว่คว้าแสวงหากันมาก ทั้ง ๆ ที่บางครั้งไม่ถูกต้อง ไม่ยุติด้วยเหตุผลและความดีงาม ทั้งไม่สามารถจะเปรียบเทียบระหว่างความดีงามซึ่งเกิดขึ้นโดยไม่จำเป็นจะต้องอาศัยอิสริยยศ คือ การรับมอบหมายแต่งตั้งจากบุคคลอื่น

ทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าทรงยกย่องอิสริยะ คือความเป็นใหญ่เหนือกิเลส อารมณ์ และโลกธรรมเท่านั้น ไม่

ได้ยกย่องสรรเสริญยศในรูปของการแต่งตั้งยกย่องว่าเป็นของดีวิเศษที่ควรจะแสวงหาไขว่คว้ากันแต่ประการใด เมื่อมาก็มา ไม่มาก็แล้วไป แต่ว่ายังมีความยินดีที่จะทำงานตามหน้าที่ด้วยความสำนึกที่เห็นคุณค่าของความดีว่าจะเกิดขึ้นด้วยวิธีใดแล้วก็ทำความดีนั้นออกไป โดยอาศัยเสริมสร้างสิ่งที่เราเรียกว่า **เกียรติยศ** พระพุทธศาสนาใช้คำว่า**เกียรติคุณอันดีงามย่อมฟุ้งขจรไป**

เกียรติยศจึงเกิดขึ้นด้วยการกระทำความดีเท่านั้น ใครก็ตามที่ทำความดี นาย ก นาย ข พระ ค พระ ข ก็ได้ ถ้าท่านทำความดีก็ได้เกียรติยศ เมื่อได้เกียรติยศแล้ว อิสริยยศคือความเป็นใหญ่โดยการแต่งตั้ง โดยการยกย่องของบุคคลอื่นก็จะบังเกิดขึ้นติดตามมา แต่ในขณะเดียวกันบริวาร คือความเคารพนับถือ การห้อมล้อม การเข้าไปหาของบุคคลทั้งหลายก็ติดตามมา อันเป็นการได้อิสริยยศความเป็นใหญ่ และบริวารยศในทางที่ชอบธรรม แนวทางของพระพุทธศาสนาจึงไม่สนใจยศสองประการแรก แต่เน้นในทางกระทำความดี พยายามทำความดีไป เราอยู่ในจุดใดก็ตาม ไม่มีความสำคัญอะไรให้ทำความดีโดยไม่จำเป็นจะต้องไขว่คว้าแสวงหาอีกสองประเภทนั้น แต่ถ้าเมื่อถึงคราวจะเกิด มันก็เกิด เมื่อไม่ถึงคราวเกิด ก็ไม่จำเป็นจะต้องไปเดือดร้อนวุ่นวายอะไร เพราะว่าด้วยฐานะด้วยวิสัยที่มีอยู่ เป็นอยู่ในขณะนี้ เวลานี้ ก็ทำความดีได้ ไม่มีอะไรขัดข้อง สำคัญว่า

ฐานะหน้าที่ความรับผิดชอบ ขอบข่ายงานที่เราจะต้องทำนี้มากน้อยเพียงไหน ก็ทำไปเท่านั้น

หมายความว่า ถ้าคนเข้าใจถึงประเด็นนี้แล้ว สามารถใช้สถานะของตนที่มีอยู่เป็นอยู่นั่นเอง สร้างเกียรติยศชื่อเสียงให้เกิดขึ้นแก่ตนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะนี้เรามีการยกย่องคนไทยตัวอย่าง คนไทยตัวอย่างเหล่านั้น ถ้าพูดถึงอิสริยยศ ก็ไม่ได้ใหญ่โตอะไร บริวารยศก็ไม่ได้มากมายอะไร แต่ได้รับยกย่องสรรเสริญในฐานะที่เป็นคนดีมีศีลธรรม เป็นแบบอย่างของประชาชนภายในชาติ จึงได้รับการยกย่องขึ้นมา เมื่อได้รับการยกย่องแล้ว ยศอีกสองประการก็ติดตามมาเอง

ดังนั้น บทเรียนจากหลวงปู่ขาว กับบทเรียนจากการวิ่งเต้นเพื่อแสวงหายศในหน้าข่าวหนังสือพิมพ์นั้น เป็นตัวอย่างที่สอนกันอยู่ในตัว ว่ายศที่แท้จริงนั้นไม่จำเป็นต้องไขว่คว้าแสวงหา ขอเพียงแต่บุคคลสร้างความดีขึ้นมาเท่านั้น แล้วยศมันจะมาเอง หลวงปู่ขาว หลวงปู่แหวนเป็นบทเรียนที่ดี หลวงปู่ทั้งสองท่าน ๆ ก็เป็นพระธรรมดา ๆ หลวงปู่ธรรมดา พอแก่ขึ้นมาท่านก็เรียกหลวงปู่ ก็เท่านั้นเอง แต่อาศัยการประพฤติปฏิบัติตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงประทานเอาไว้ แสดงคุณลักษณะของพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าไว้ว่า **เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติ**

เป็นธรรม ปฏิบัติสมควร ก็เพิ่มประสิทธิภาพ ในแต่ละจุดของการประพฤติปฏิบัติให้สูงขึ้น ท่านเหล่านั้นก็อยู่เหนืออำนาจของกิเลสซึ่งเป็นใหญ่ในตัวของท่านเอง ในขณะเดียวกันความเคารพนับถือที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของประชาชนก็จะเพิ่มขึ้น ๆ จะเป็นอิสสริยยศและบริวารยศ ที่ได้มาในทางที่ชอบธรรม เกิดขึ้นโดยธรรม และเกิดขึ้นโดยไม่ต้องมีการเรียกร้อง ขอร้อง อ้อนวอนแต่ประการใด เป็นความนับถือที่เข้าถึงกระดูก เข้าถึงจิตใจจริง ๆ

เพราะฉะนั้น ตัวอย่างของหลวงปู่ขาวจึงเป็นตัวอย่างที่สอนบุคคลทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นพระหรือฆราวาสก็ตามว่า ยศนั้นที่พึงสร้างขึ้นจริง ๆ และอีกสองอย่างจะติดตามมา คือความดีเท่านั้นเอง เมื่อบุคคลสร้างความดีแล้ว ยศอีกสองประการจะเกิดขึ้น ดังพระพุทธดำรัสที่ตรัสไว้ว่า

ยศย่อมเจริญแก่บุคคลผู้มีความหมั่นขยัน มีสติ มีการงานสะอาด ใคร่ครวญดีแล้วจึงทำ มีความสำรวมระวัง มีชีวิตที่ประกอบด้วยธรรม มีความไม่ประมาท

แม้ไม่เกิดขึ้นก็ไม่ต้องเดือดร้อนอะไร เพราะยศเป็นเพียงแต่หัวโขนซึ่งสมมติขึ้นในการแสดงละครเท่านั้นเอง ยิ่งเป็น**ยศช้างขุนนางพระ** ด้วยแล้วยิ่งธรรมดามาก แต่ถ้าหากว่าท่านเหล่านั้นใช้ยศที่ได้รับการแต่งตั้ง ได้รับการอาราธนาตามตราตั้งที่กล่าวมาในตอนต้นให้เกิดเป็นประโยชน์ ก็จะเกิดเป็นประโยชน์เกื้อกูล

ทั้งแก่ตนเองและแก่พระศาสนาสูงขึ้น เพราะขอบข่ายงานก็ดี ความรับผิดชอบก็ดี ตลอดถึงสถานะที่สังคมบางสังคมยอมรับนับถือว่าดีนั้นขยายกว้างออกไป ท่านก็พร้อมที่จะใช้ความรู้ ความสามารถของท่านตีวงในการทำงานให้กว้างขวางออกไป ก็จะเป็นประโยชน์ นั่นคือใช้ในทางดี แต่ในขณะเดียวกันท่านก็ให้อนุสสติเอาไว้ว่า **ได้ยศแล้วไม่ควรเมา** เพราะว่ายศนั้นมีความเป็นดาบสองคมอยู่ในตัว คือใช้ดีก็ได้ ใช้ไม่ดีก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ **อิสริยศ** กับ **บริวารยศ** แต่ถ้าเกียรติยศแล้ว จะใช้ไปในด้านดีเพียงอย่างเดียว แม้เหตุเกิด ความดำรงอยู่ จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่กับความดีตลอดไป แม้คนเราจะใหญ่โตโดยอย่างไรก็ตาม หรือมีบริวารมากมายอย่างไรก็ตาม แต่ถ้าหากว่าไม่มีเกียรติยศ คนก็จะไม่ให้ความสำคัญ ไม่ได้รับการยกย่องนับถือจากวิญญูชน ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระนิพนธ์ไว้ในสยามานุสติ คำโคลง ข้อที่ ๑ ว่า

รักราชจงจิตน้อม *ภักดี ท่านนา*
รักชาติกอปรกรณีย์ *แน่วแน่*
รักศาสน์กอปรบุญตรี *สุจริต ถ้วนเทอญ*
รักศักดิ์จงจิตให้ โลกซ้องสรรเสริญ

๒. จะไปทางไหน ?

เหตุการณ์ประการต่อมาผ่านมาเพียง ๒-๓ วัน คือวันที่ ๑๔ ซึ่งเป็นวันวาเลนไทน์ กับวันที่ ๑๖ ซึ่งเป็นวันมาฆะบูชา ซักจะมีอะไรชอบกลไปแล้ว

วันวาเลนไทน์นั้นคือวันอะไร

ว่ากันว่าเป็นวันระลึกถึงนักบุญวาเลนไทน์ ซึ่งมีจริงหรือไม่จริงก็ไม่รู้ในประวัติศาสตร์ แล้วมาพูดกันว่าเป็นวันแห่งความรัก เพราะเป็นวันที่นกชนิดหนึ่งจับคู่สมสู่กัน เป็นวัฒนธรรมของคริสต์ ไม่ใช่วัฒนธรรมของฝรั่ง เราก็นำมายกย่องเชิดชู ทั้ง ๆ ที่เราเป็นพุทธ มีงานสนุกสนาน มีการเฉลิมฉลองกันทุกหนทุกแห่ง สื่อมวลชนก็มีการประโคมกันเป็นการใหญ่ คล้าย ๆ กับเป็นวันสำคัญระดับชาติทีเดียว เหตุการณ์วันนั้นเป็นเหตุการณ์ที่เพลิดเพลินสนุกสนานชื่นบานต่อกัน เงินทองก็แพร่สะพัดไปเพราะด้วยของขวัญบ้าง ด้วยดอกกุหลาบสีแดงซึ่งเป็นสัญญลักษณ์แห่งความรักเป็นต้นบ้าง สีแดงจะเป็นสัญญลักษณ์แห่งความรักหรือไม่นั้นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งว่ากันตามความเป็นจริงแล้วการแสดงในลักษณะนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องเสียหาย

แต่ที่เสียหายมันอยู่ตรงไหน

ข้ามมาอีกวันเดียวเท่านั้น คือผ่านมาวันที่ ๑๕ มาถึงวันที่ ๑๖ เหตุการณ์วันมาฆบูชา ซึ่งถือว่าเป็นวันสำคัญวันหนึ่งในทาง

พระพุทธศาสนา เป็นวันที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดง โอวาทปาฏิโมกข์ประกาศคำสอนหลักในทางพระพุทธศาสนาขึ้นมานั้น ได้มีการกระทำในลักษณะที่ตรงกันข้าม คือหันหลังให้พระพุทธเจ้ากันทีเดียว มีการฆ่ากัน มีการระเบิดกัน มีการเผากัน มีการทำลายล้างกัน ต้อนรับวันมาฆบูชาเป็นการเอิกเกริก วันสำคัญของคริสต์ เราประพฤติปฏิบัติความดีกันพอสมควร ถึงแม้จะเป็นเรื่องโลก ๆ เป็นโลกียวิสัย ถ้าไม่ถึงกับฆ่าเบียดเบียนกันก็ควรแก่การอนุโมทนา แต่วันของพุทธแท้ ๆ ซึ่งบรรพบุรุษไทยนั้นเมื่อก่อนวันธรรมสวนะ คือวันพระ ก็จะหยุดการใช้แรงงานสัตว์ ปล่อยสัตว์ให้กินหญ้า ให้ได้มีการพักผ่อน ตัวเอง-จะประกอบกิจการงานของตัวเองไปตามฐานะหน้าที่ของพุทธบริษัท เข้าวัดฟังธรรม จำศีลกันไปตามเรื่อง ใช้เวลาโอกาสในการบำเพ็ญความดีกัน ยิ่งถึงวัน**มาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา** ท่านที่มีศรัทธามั่นคงจะถึงเข้าไปอยู่ในวัดจำศีล ฟังธรรมตลอดคืนยังรุ่งทีเดียว แต่เอาขนาดรุ่งนั้นก็มากเกินไป อาจจะทรมานร่างกายเกินไป เพราะรุ่งขึ้นเช้าเราจะต้องมาทำงาน แต่ว่าทำไมจึงเปลี่ยนรูปแบบหมดไปเลย เป็นการหันหลังให้พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อย่างน่าสลดใจ ในโอวาทปฏิโมกข์นั้น พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน **อย่ากล่าวร้าย อย่าทำร้าย** นี่กลับย้อนศรกันทีเดียว คือมีทั้งการกล่าวร้าย การให้ร้าย การป้ายสีกันสารพัด แล้วก็มีการทำลาย การล้างผลาญ เบียดเบียนประทุษร้ายกัน อาชญากรรมเกิด

ขึ้นอย่างน่าสลดหดหู่ใจของวิญญูชนทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง จึงเป็นเรื่องที่เราควรคิดกัน ว่าในฐานะที่วันมาฆบูชานั้นเป็น **มรดกทางวัฒนธรรมเป็นมรดกทางศาสนา** ในฐานะของศาสนทายาท ซึ่งรับช่วงต่อพระศาสนามาจากบรรพบุรุษของเรานั้น วันสำคัญเช่นนี้ ควรเป็นวันแห่งความสะอาด เป็นวันแห่งความสงบ เป็นวันที่จะจุดประทีป คือปัญญาขึ้นภายในจิตใจของตนเอง แต่ทำไมพฤติกรรมของบุคคลจึงได้มีดต่อกันอย่างนี้ จึงได้มีความรุนแรง โหดร้ายกันเช่นนี้ ทั้ง ๆ ที่เป็นวันสำคัญเช่นนี้ แล้ววันที่ไม่สำคัญมันจะไม่รุนแรงมากกว่านั้นหรือ นั่นคือการไม่รักษาสมบัติอันมีค่าอันดีงามของบรรพบุรุษ

ในขณะเดียวกันกลับไปเชิดชู ยกย่อง สิ่งที่เป็นสมบัติ **สิ่งที่เป็นวัฒนธรรมของศาสนาอื่น** ทั้ง ๆ ที่ประกาศตนเป็นพุทธศาสนิกชน นั่นหมายความว่า ความรู้สึก ความนับถือ ความเชิดชูศาสนาของตนเองได้หย่อนยานลง แต่มีการเชิดชู ยกย่องในสิ่งของ ๆ บุคคลอื่นมากเพิ่มขึ้น การกระทำเช่นนี้ถ้าหากว่ามีเกิดขึ้นอยู่บ่อย ๆ อีกด้านหนึ่งสูงขึ้น อีกด้านหนึ่งลดลง

วันสำคัญของต่างศาสนา คนชาวพุทธให้ความสำคัญสูงขึ้น

วันสำคัญของชาวพุทธ ชาวพุทธให้ความสำคัญลดลง เช่นนี้อยู่เรื่อย ๆ ไปแล้ว แม้จะมีความเพียรพยายามอย่างไรในการที่จะธำรงรักษาพระพุทธศาสนาไว้ก็ตาม จะรักษาไว้ได้ยากอะไรเล่าเป็นตัวแปร นอกจากโมหะ ความไม่รู้เหตุผล ความ

โลภ เป็นตัวกระตุ้นอย่างรุนแรง เพราะในวันวาเลนไทน์นั้นเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ จะมีการซื้อมีการขาย มีการลงทุน มีการโฆษณาได้ กิจการเหล่านั้นจึงเดินไปได้ด้วยดี เพราะมีเกี่ยวข้องกับธุรกิจ หมุนเข้าไปสู่วงจรธุรกิจ

วันมาฆบูชาเล่า กลับเป็นวันของความสงบ วันของการเสียสละ วันที่บุคคลจะต้องเพียรพยายามเสริมสร้างความดีให้แก่ตน ไม่มีธุรกิจ ไม่มีกลุ่มผลประโยชน์อะไรที่จะชดใช้ มอบหมายให้ จึงมีคนสนใจน้อย ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมออกมาในทางสังคมว่าจะไปแนวไหน หมายความว่าต่อไปจะทำอะไรก็ต้องเอาเงินเข้าช่วยหมด

สิ่งนั้น คือ เอกลักษณ์ของการเป็นคนไทยหรือ

เปล่าหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะลักษณะของสังคมไทยเราอยู่กันอย่างมีน้ำใจ เราให้ความสำคัญแก่น้ำใจมากกว่าน้ำเงิน เราจะพบว่าอย่างเหตุการณ์ที่สมเด็จพระสังฆราชไปเป็นประธานในการทำพิธีมาฆบูชาที่พุทธมณฑลน่าจะมีการถ่ายทอดโทรทัศน์ออกไปทั่วประเทศ เพื่อเป็นการปลุกเร้า เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน ซึ่งจะทำให้คนที่อยู่ใกล้ ๆ วัด อย่างน้อยที่สุดอยู่ภายในบ้านนั่นเอง ทำจิตใจของตนให้สงบ ไหว้พระสวดมนต์ อธิษฐาน แม้จะไม่ได้สมาทาน งดเว้นไม่กระทำสิ่งที่เป็นบาปเป็นอกุศล เพื่อบูชาพระพุทธเจ้าในวันสำคัญเช่นนี้ แต่ปรากฏว่าก็ไม่มีการถ่ายทอด

อะไรทั้ง ๆ ที่น่าจะทำได้ ทั้งนี้เป็นเพราะอะไร เพราะเงินมันไม่ได้เข้าไปช่วยเหลือในกิจกรรมเหล่านั้น งานจึงเดินไม่ได้ ถ้าเราเอาเงินไปเกี่ยวข้องทุกอย่าง ในที่สุดคนเราก็พบติดต่อกันด้วยเงิน พอหมดเงินก็หมดความมีมิตรไมตรีซึ่งกันและกัน

ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เราน่าคิดมาก

เพราะลักษณะทางสังคมไทยเป็นสังคมของความเป็นพี่เป็นน้อง เราอยู่ร่วมกันด้วยความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อต่อกันและช่วยเหลือในกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์ ร่วมกันตั้งแต่ไหนแต่ไรมาจนถึงกับมีคติของคนไทยที่เผยแพร่และรับรู้กันโดยแพร่หลาย ก็คือ**การขนทรายเข้าวัดบ้าง เรือล่มในหนองเงินทองไม่ไปไหนบ้าง** เป็นทำนองว่างานบางอย่างที่เป็นสาธารณประโยชน์ บุคคลแต่ละคนจะต้องทำด้วยความเสียสละ เพื่อความดี เพื่อผลประโยชน์ที่ตนจะได้และสังคมอันเป็นส่วนรวมจะพึงได้

แน่นอน ในกิจกรรมเหล่านั้นจะต้องอาศัย**ความมีน้ำใจ ความเสียสละ การเห็นคุณค่า เห็นประโยชน์**ที่จะพึงเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติและประชาชนอันเป็นส่วนรวม ในขณะที่เราเป็นห่วงเป็นใยอาชญากรรมต่าง ๆ ความประพฤติไม่เหมาะไม่สมของบุคคลภายในชาติ การขาดวินัยภายในชาติ ตลอดถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น การกระทำของเราที่อยู่ในวิสัยที่จะเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่สมเหตุสมผลกันได้ กลับละเลยไม่กระทำ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งวันสำคัญทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นวันที่ให้โอกาสมาก สื่อสารมวลชนก็ดี ประชาชนก็ดี พระภิกษุสามเณรก็ดี น่าจะฉกฉวยโอกาสนี้กระตุ้น สร้างความสำนึกให้บุคคลหันมามองพระศาสนาของตนเอง ทบทวนคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาของตัวเอง เพื่อลดละการกล่าวร้าย การสร้างความรุนแรง การเบียดเบียน การทำลายล้างผลาญกัน ซึ่งเป็นพระโอวาทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงเอาไว้ คนเราถ้าติดต่อร่วมมือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วยการพูดจากันในเรื่องที่ดี ๆ ไม่มีการเบียดเบียน ไม่มีการทำลายล้างกันแล้ว ความสุขก็จะบังเกิดขึ้นแก่สังคม อันเป็นที่อยู่ที่อาศัยของเรา ในขณะนี้จึงกลายเป็นบทเรียนที่จะต้องสร้างความสำนึกว่าทำไมวันวาเลนไทน์ซึ่งเป็นวันวัฒนธรรมของคริสต์เราจึงเชิดชูยกย่อง วันมาฆบูชาซึ่งเป็นวันของพุทธ จึงได้รับการละเลยดูแคลนจากบุคคลจำนวนหนึ่ง ไม่ใช่ดูแคลน ละเลยเฉย ๆ กลับไปสร้างอาชญากรรมฉลองวันมาฆบูชากันขึ้นมาด้วย มีการเผา มีการฆ่า มีการยิงกันอย่างรุนแรง เหตุการณ์เหล่านี้จึงเป็นเรื่องน่าสลด และน่าจะหยุดคิดสำหรับพุทธศาสนิกชนทั้งหลายที่ท่านบอกว่า ในอดีตนั้น

บุญเพรงพระหากสรร ศาสน์รุ่ง เรืองแฮ
บังอบายเบิกฟ้า ฝึกฟื้นใจเมือง
แต่เวลานี้เล่า เวลานี้ **เราจะไปกันทางไหน?**

มาปกป้องพระพุทธศาสนากันเถิด

ปัญหาที่น่าตั้งขึ้นมาถามในคราวแรก สำหรับท่านผู้อ่านก็คือ ทำไมจึงมาพูดถึงการปกป้องพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนากำลังมีอะไรหรือจึงต้องมีการปกป้อง และถ้าไม่ปกป้องอะไรจะเกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนา เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่น่าจะแสวงหาคำตอบ จากหัวเรื่องซึ่งอาจจะใช้คำเต็มว่า

"ชาวพุทธจะช่วยกันปกป้องพระพุทธศาสนากันอย่างไร ?"

"การปกป้องพระพุทธศาสนา ควรทำอย่างไร ?"

ก่อนอื่นควรทำความเข้าใจคำว่า พระพุทธศาสนากันเสียก่อน เพราะตามปกติแล้วเรามักพูดกันเพียงคำแปลว่า **พระพุทธศาสนา** คือ **คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า** แต่ในแง่ของความเป็นจริงแล้ว พระพุทธศาสนาประกอบด้วยองค์ที่เป็นหลักสำคัญ ที่ควรปกป้องไว้ คือ

๑. **ศาสนธรรม** คือ คำสั่งสอนอันได้แก่พระธรรมวินัย ที่อยู่ในฐานะของพระศาสดาแทนองค์พระผู้มีพระภาคเจ้า ตามพระพุทธดำรัสที่ตรัสไว้ก่อนปรินิพพานว่า

"ดูก่อนอานนท์ พระธรรมและพระวินัยอันใดที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย พระธรรมและพระวินัยนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอทั้งหลาย เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว"

๒. ศาสนบุคคล คือ บุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มแต่องค์พระผู้มีพระภาคเจ้าในรูปของพระประวัติ ฐานะ ที่ปรากฏในพระคัมภีร์ และคณะบุคคลที่นับถือพระพุทธศาสนา ทั้งฝ่ายพระภิกษุสามเณร และชาวบ้านหญิงชาย อันได้นามว่า**พุทธมามกะ** คือคนที่ปฏิญาณว่าพระพุทธศาสนาเป็นของเรา

๓. ศาสนสถาน คือ สถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่นวัด เจดีย์ พระพุทธปฏิมา สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา

๔. ศาสนพิธี คือ พิธีกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ตลอดถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมที่เกี่ยวเนื่องหรือหล่อหลอมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระพุทธศาสนา

การปกป้องคือการทำอย่างไร ?

คำว่า **ปกป้อง** โดยความหมายแล้ว หมายถึงการ **"รักษา" "คุ้มครอง" "ป้องกัน"** ดังนั้นการปกป้องพระพุทธศาสนา จึงเป็นงานที่ชาวพุทธผู้ปฏิญาณตนว่าเป็นพุทธมามกะ หรือ พุทธศาสนิกชน จะต้องทำการรักษา คุ้มครอง ป้องกัน พระพุทธศาสนา ที่กระจายออกไปเป็น ๔ ประเภทดังกล่าวนั้น ด้วยการปกป้องพระพุทธศาสนาในแต่ละประเภทดังต่อไปนี้ คือ

๑. การรักษาพระพุทธศาสนา

๑.๑ การรักษาศาสนธรรม ศาสนธรรมคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น ถือว่าเป็นคำสั่งสอนที่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งโดยอรรถะ และพยัญชนะอย่างที่สวดกัน อันแปลเป็นใจความว่า **"เป็นพระธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด สมบูรณ์ด้วยอรรถะคือความหมาย เจตนารมณ์ ลักษณะ สภาวะ วัตถุประสงค์เป็นต้น"** และพยัญชนะคือ อักษรที่ถ่ายทอดความหมายแห่งธรรม ซึ่งได้มีการนำสืบต่อกันมาด้วยระบบการศึกษา ปฏิบัติ จนได้สัมผัสผลในชั้นนั้น ๆ ตามสมควรแก่การประพฤติปฏิบัติของแต่ละบุคคล ยามใดที่มีปัญหาในด้านศาสนธรรม ก็มีการทำสังคายนาร้อยกรองพระธรรมวินัยจัดวางรูปแบบให้ลงตัวเป็นอันเดียวกัน ในกรณีใดที่มีปัญหายากต่อการวินิจฉัย ทำความเข้าใจทั้งโดยอรรถะและพยัญชนะ พระโบราณาจารย์ผู้รู้พุทธาธิบาย ด้วยระบบการศึกษาที่สืบเนื่องกันมา ก็จัดการอธิบายข้อความในที่นั้น ๆ ให้กระจ่างขึ้น จนกลายเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่ถือได้ว่ามีมาตรฐาน ๔ ระดับ คือ

๑. พระสูตร ได้แก่ พระพุทธวจนะเดิมที่แบ่งออกเป็นพระสูตร พระอภิธรรม พระวินัย หรือพระไตรปิฎกที่ยุติกันลงกันทั่วโลกแห่งพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นหลักสำคัญ ๆ

๒. **สุตตานุโลม** คือ คำอธิบายข้อความที่ยาก ๆ ในพระไตรปิฎก จัดเป็นลำดับคัมภีร์ คือ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา เป็นต้น

๓. **อาจาริยวาท** คือ วาทะของพระอาจารย์ต่าง ๆ ในยุคหลัง ที่อธิบายธรรมวินัยโดยยึดหลักจากพระคัมภีร์ระดับ ๑-๒

๔. **อัตตโนมัติ** คือความคิดเห็น ความเข้าใจของพุทธศาสนิกชนเอง ที่ลงกันสมกันกับพระคัมภีร์ แม้จะต่างกันในด้านโวหาร พยัญชนะ แต่ลงกันในด้านเนื้อหาหรืออรรถะแห่งธรรมวินัย

พระศาสนธรรมส่วนนี้ จำเป็นต้องรักษาไว้ในรูปเดิม เพื่อให้เกิดเป็นหลักการปฏิบัติและความคิดเห็นในทางพระพุทธศาสนาตรงกัน ซึ่งปัจจัยทั้ง ๒ ประการ คือ

- **สีลสามัญญตา** ความประพฤติสม่ำเสมอกันในด้านศีลาจารวัตร

- **ทิฏฐิสามัญญตา** ความคิดเห็นของพุทธบริษัทลงกันสมกัน ไม่ขัดแย้งกันเอง

หลักอันเป็นปัจจัยสำคัญทั้งสองประการนี้ ถือได้ว่าเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญ ต่อความดำรงอยู่อย่างมั่นคง หรือความเสื่อมสลายแห่งพระพุทธศาสนา

๑.๒ เราจะรักษาศาสนธรรมกันด้วยวิธีอย่างไร ?

- การรักษาศาสนธรรมนั้น ไม่ว่าในยุคสมัยใดก็ตาม ท่านรักษากันมาตามแนวของพระสัทธรรมทั้ง ๓ ประการ คือ

ปริยัติสัทธรรม ได้แก่การศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในศาสนธรรม ทั้งส่วนที่เป็นพระธรรมและพระวินัย โดยทั่ว ๆ ไปแล้วในสมัยก่อนนั้นเราอยู่กันอย่างเรียบง่าย ไม่ค่อยมีอะไรสลับซับซ้อนมากนัก การศึกษา จำทรง พระธรรม-วินัย ก็ทำกันตามปกติธรรมดา ไม่มีการจัดการศึกษาให้เป็นระบบที่มีลักษณะเอื้ออำนวยให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน จะอ่าน ศึกษา สนทนา สดับตรับฟังศาสนธรรมกันมากนัก ส่วนมากแล้วการศึกษาคงอยู่ภายในกำแพงวัด จะออกไปตามสถานศึกษาภายนอก และในหมู่ประชาชนก็ทำกันเป็นครั้งเป็นคราว ส่วนมากจะเป็นเรื่องของพิธีกรรม ที่นำเอาศาสน-ธรรมไปประกอบเข้าเท่านั้น ทำให้เห็นได้อย่างเด่นชัดว่า การศึกษาในลักษณะนั้นเป็นความดีงาม เหมาะสมในยุคสมัยหนึ่ง แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ค่านิยมของคนในสังคมเปลี่ยน-แปลงไปมาก และมีลักษณะสลับซับซ้อนสูงขึ้น ประกอบกับการไหลบ่าของอารยธรรมทางตะวันตก ที่ก่อให้เกิดความตื่นตา ตื่นใจ สำหรับคนสมัยใหม่ ซึ่งเป็นยุคทางวิทยาศาสตร์ การศึกษาพระปริยัติธรรม จะจัดการศึกษาแบบครอบครัวไม่ได้อีกต่อไปแล้ว จำจะต้องจัดในรูปของแผนการศึกษาชาติ

และแผนการศึกษาคณะสงฆ์ ที่สามารถสร้างแนวประสานสัมพันธ์สืบเนื่องกันไปจากสถาบันครอบครัว จนถึงระบบการศึกษาของชาติ ของคณะสงฆ์ จนมีผลเชิงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นแก่สังคม นั่นคือการสร้างพัฒนาทรัพยากร-บุคคลในสังคมให้มีคุณธรรมเป็นหลัก ทำให้บุคคลภายในชาติศาสนา เป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่า สามารถสร้างประโยชน์และความสุขให้เกิดขึ้นแก่ตน และส่วนรวมได้มาก

การให้ความรู้ ความเข้าใจในด้านพระปริยัติธรรมนั้น เราจะสั่งสอนกันเฉพาะในวัดอย่างแต่ก่อนไม่ได้อีกแล้ว จำเป็นจะต้องกระจายออกไปสู่พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่คือชาวบ้านด้วย โดยการจัดการศึกษาในแนว **"ประสานสัมพันธ์"** นั่นคือ

๑. นำเอาหลักธรรมเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาทุกระดับ จากต่ำสุดคืออนุบาล จนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งแน่นอนเรื่องนี้เกี่ยวกับแผนการศึกษาของชาติ แต่ที่น่ายินดีมากคือนักวิชาการในปัจจุบันเริ่มเห็นความจำเป็นในการเพิ่มหลักสูตรศีลธรรมเข้าไปในสถานศึกษากันมากขึ้น และได้เริ่มดำเนินการกันบ้างแล้ว

๒. การเผยแพร่ศาสนธรรมให้แพร่หลายออกไป โดยอาศัยการทำงานประสานกันทั้งภาครัฐ เอกชน และพระศาสนาคือสถาบันสงฆ์ เพื่อสร้างสภาพการยอมรับ นับถือ เชื่อฟัง และ ปฏิบัติตามศาสนธรรมให้แพร่หลายยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๓. การศึกษาของสถาบันสงฆ์ ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีปัญหาน่าคิดมากเป็นพิเศษ ระบบการศึกษาที่ใช้ศึกษากันในปัจจุบันนั้น เป็นระบบการศึกษาของโลกเมื่อประมาณ ๘๐ ปีมาแล้ว ซึ่งเป็นยุคสมัยที่การศึกษาในทางโลกยังไม่มีอะไรเป็นรูปเป็นร่าง การศึกษาระบบนี้จึงช่วยให้พระที่ได้รับการศึกษาดี อยู่ในฐานะที่เป็นผู้นำทางวิญญาณของประชาชนอย่างสมบูรณ์และเต็มภาคภูมิ

แต่นั่นคืออดีตอันเป็นเหมือนความฝันไปแล้ว ร่องรอยในอดีตได้เลือนหายไปมาก ปัจจุบันนี้ การศึกษาทางโลกได้ก้าวหน้าไปมาก จนกระทั่งพระซึ่งเคยเป็นผู้นำทางวิญญาณทางวิชาความรู้มาก่อน กลายเป็นคนที่มีบทบาททางสังคมน้อยลงตามลำดับ ถ้าขืนปล่อยนานไป ๆ ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาให้มีลักษณะตอบสนองความต้องการของสังคมแล้ว หน้าที่หลักของพระที่ทรงวางไว้ว่า

"ศึกษาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และสอนบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามด้วย" ซึ่งได้รักษา สืบต่อศาสนธรรมมาเป็นเวลานานนั้น อาจจะต้องมีหน้าที่

"ในด้านศาสนพิธีที่เกี่ยวกับงานศพ งานมงคลต่าง ๆ จนถึงอาจจะต้องมีกิจกรรม เพื่อแสวงหาปัจจัยในการรักษาพัฒนาวัดก็ได้"

แน่นอน พระธรรมเป็นอกาลิโก แต่อย่าลืมว่ากฎเกณฑ์ระเบียบ และ แม้แต่วินัยบางข้อกลับเป็น **กาลิโก และจำเป็น** จะต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่ยุคสมัย ที่สำคัญคือการบวชในเมืองไทยนั้นเป็นการบวชตามสำนวนที่พูดกันมาแต่โบราณว่า **"บวชเรียน สึกหา"**

การเรียนนั้นเราต้องให้คำตอบแก่นักเรียนได้ว่า

นักเรียนจะต้องเรียนอะไร ?

นักเรียนจะเรียนไปเพื่ออะไร ?

เมื่อนักเรียนเรียนไปแล้ว ได้ประโยชน์อย่างไร ?

ในชั้นของประโยชน์นั้น คนเราจะต้องมองเห็นประโยชน์คุ้มกับการลงทุน ดังนั้นตัวประโยชน์จึงต้องมีลักษณะกระจายตัวเองได้ คือคนที่บวชเข้ามาเล่าเรียนพระธรรมวินัยเป็นหลัก แต่ต้องมีความรอบรู้ในวิทยาการสมัยใหม่พอสมควร เพื่อเป็นปัจจัยในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในกรณีที่ท่านเหล่านั้นอยู่ในสมณเพศได้ตลอดไป หรือชั่วระยะเวลามากน้อยตามแต่บุญบารมีของท่าน และเมื่อท่านลาสิกขาออกไปก็ต้องมีวิชาความรู้ ในการดำรงชีวิตเยี่ยงพลเมืองดี ที่มีศักดิ์ศรีในสังคมพอสมควรด้วย ไม่ใช่ปล่อยให้ลาสิกขาออกไปเป็นภาระแก่สังคม หรือสร้างปัญหาให้แก่สังคม อย่างน้อยที่สุดคนที่ลาสิกขาออกไปจะต้องสามารถดำรงชีวิตตามหลักของสัมมา-อาชีวะ โดยอาศัยหลักสัมมาปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนามีฐานะทางสังคมมากพอที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้คนที่ยังไม่มี

ศรัทธาอยากจะบวชเกิดศรัทธาที่จะบวช เพราะเห็นผลดีจากการบวชว่า สามารถให้ฐานะแก่ตนทั้งในขณะที่อยู่ในสมณเพศและยามที่ลาสิกขาออกไป

"การทำเช่นนี้ ไม่เป็นเหตุให้พระบวชมาเพื่อเรียนแล้วสึกออกไป แย่งอาชีพชาวบ้านหรือ ?"

"ใช่ ปัญหานี้รู้สึกว่าเป็นปัญหาที่มีคนข้องใจ และพูดกันมากมาหลายปีแล้ว ซึ่งเราจะต้องมองกันในแง่ข้อเท็จจริงที่ไม่มีใครอาจปฏิเสธได้" คือ

๑. พระภิกษุสามเณรเหล่านั้นเป็นคนไทย ลูกไทย หลานไทยที่มีสิทธิเลือกวิถีทางดำเนินชีวิตของตนเองได้ ในเมื่อการกระทำเหล่านั้นไม่ผิดกฎหมาย การบวชการสึกจึงเป็นสิทธิอันชอบธรรมประการหนึ่ง ซึ่งคนไทยมีสิทธิเสมอกัน หากเขามีคุณสมบัติพอที่จะบวชได้ตามพระวินัย

๒. เนื่องจากคตินิยมของคนไทยที่ว่า ลูกผู้ชายทุกคนต้องบวช แม้จะไม่ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเหมือนสมัยก่อน แต่ยังคงมีคนนิยมบวชมากอยู่ ปัญหาในปัจจุบันจึงมีอยู่ว่า ท่านเหล่านั้นบวชแล้วจะได้อะไร และสิ่งที่ท่านรู้สึกว่าจะได้จะต้องมีผลมากพอ คือมีผลกระจายอำนวยประโยชน์ให้ทั้งขณะเป็นพระและเมื่อลาสิกขาออกไปแล้วดังกล่าวแล้ว เพราะคตินิยมดังกล่าวแล้ว คนที่บวชเข้ามาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องลาสิกขาออกไปมากกว่าจำนวนที่ยังคงอยู่ในสมณเพศ และจะเป็นเช่นนี้อยู่เรื่อย

ไป หากคตินิยมดังกล่าวยังมีการยึดถือกันอยู่ เมื่อท่านบวชมาทางศาสนาได้ให้การศึกษาแก่ท่าน ชื่อว่าได้สร้างศาสนทายาทที่เหมาะสมให้แก่พระศาสนา และพระศาสนายังมีส่วนในการพัฒนาบุคคลที่มีคุณภาพให้แก่รัฐอีกด้วย ทำนอง **"เรือล่มในหนองเงินทองไม่ไปไหน"** ท่านเหล่านั้นคงเป็นพระไทย คนไทยที่มีคุณประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

๓. ตามปกติแล้ว รัฐไม่อาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง แม้จะสามารถจัดการขยายสถานศึกษาออกไป แต่การศึกษาไม่ได้อาศัยสถานศึกษาเพียงอย่างเดียว คนที่ไม่อาจจะเข้าศึกษาในสถานศึกษาของรัฐ แต่สามารถบวชมาศึกษาในทางพระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนาสามารถ **"ลดช่องว่าง"** ทางสังคมในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ ฐานะ และโอกาสของคนในสังคมได้เป็นอย่างมาก หากสามารถจัดการศึกษาอย่างมีระบบเหมาะสมแก่ยุคสมัย และความต้องการทางสังคม การศึกษาพระพุทธศาสนาที่จัดให้มีการเรียนเน้นหนักไปทางหลักพระพุทธศาสนา และให้การศึกษาวิทยาการทางโลก ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย จึงเป็นหัวใจของการรักษาพระพุทธศาสนาในส่วนของ **"ศาสนธรรม"**

๔. เนื่องจากการศึกษาในปัจจุบัน ก้าวหน้าไปไกลมาก แต่ทางพระพุทธศาสนายังคงติดในรูปแบบของการศึกษาเมื่อ

ต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ อยู่ ทำให้สถานะของพระสงฆ์ลดความสำคัญ และคุณค่าที่สังคมยอมรับนับถือมาโดยลำดับ จากความเป็นผู้นำทางการศึกษาและอื่น ๆ ชนิดที่การศึกษาทางโลกมองไม่เห็นหลัง เปลี่ยนเป็นการศึกษาทางโลก**ตามมาทัน เดินเคียงคู่กัน นำไปข้างหน้า และค่อย ๆ ห่างไปโดยลำดับ จนการศึกษาทางคณะสงฆ์มองไม่เห็นหลังทางโลกแล้ว** การจะรักษาสถานะผู้นำทางสติปัญญา ทางวิญญาณก็ตกต่ำลงไป จนพระต้องหันมาทำงานด้านก่อสร้างทำเครื่องรางของขลัง พิธีรีตองต่าง ๆ เป็นอันมาก บทบาทของพระในอดีตที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นแม่บทเสื่อมลงเรื่อย ๆ การจัดการศึกษาจึงต้องจัดเป็นแผนการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่สามารถสร้างบุคคลากรทางศาสนาระดับปริญญาตรี โท เอก ขึ้นมาให้ได้ เพื่อให้สถาบันสงฆ์อยู่ในฐานะเป็นผู้นำทางสติปัญญา ทางวิญญาณ ทางความประพฤติปฏิบัติ ตามนัยแห่งพระพุทธดำรัสที่ว่า

อติโรจติ ปญฺญาย สมฺมาสมฺพุทฺธสาวโก

สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้รุ่งเรืองด้วยปัญญา

ทั้งนี้เพราะในแง่ของความจริงตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ฐานะอันเป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั้งหลายที่แท้จริงนั้นคือความสมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติของเขา ดังพระพุทธดำรัสที่ว่า

วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน โส เสฏฺโฐ เทวมานุเส

ท่านที่สมบูรณ์ด้วยวิชชาและจรณะ เป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

๕. เนื่องจากศาสนธรรม เป็นมรดกธรรมของพุทธบริษัททั้ง ๔ การศึกษาเพื่อรักษาพระพุทธศาสนา จึงไม่ควรขีดวงจำกัดไว้ให้เป็นภาระของผู้ที่บวชเข้ามาเท่านั้น แต่ควรจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาขึ้นในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยอันเป็นของรัฐ และเอกชนด้วย ในขณะเดียวกันสถาบันสงฆ์ควรจะขอความสนับสนุนจากรัฐและเอกชน จัดการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งในด้านธรรมะ วินัย และภาษาบาลี สันสกฤต แก่ประชาชนผู้สนใจ โดยมีประกาศนียบัตร ปริญญาบัตร ตามสมควรแก่กรณีด้วย ทั้งนี้เพราะว่าการศึกษาพระพุทธศาสนาสมัยก่อนนั้น มักผูกขาดไว้สำหรับผู้ที่บวชเข้ามาอย่างเดียว แต่ยุคสมัยและเงื่อนไขต่าง ๆ ภายในสังคม ชาติ และโลกได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว พระภิกษุสามเณรพวกเดียวย่อมไม่อาจรักษาสืบต่อศาสนธรรมไว้ได้ จำเป็นจะต้องกระจายความรับผิดชอบออกไปถึงชาวบ้าน ที่เป็นพุทธมามกะ เพื่อร่วมมือกันรักษา **"ศาสนธรรม"** เอาไว้.

รักษาพระพุทธศาสนาด้วยการเผยแผ่

งานด้านศาสนธรรมที่กระจายออกไปแพร่หลายทั่วโลกนั้น นอกจากปัจจัยสำคัญคือการศึกษาซึ่งเป็นฐานสำคัญแล้ว งานเผยแผ่ที่กระทำกันด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งการพูด การแสดง เอกสาร จนถึงปัจจุบันยังได้อาศัยสื่อสารมวลชนคือวิทยุและโทรทัศน์เข้าช่วยด้วย ที่จริงงานเผยแผ่นั้นไม่น่าจะมีปัญหาอะไรมากนัก แต่ที่เป็นปัญหาคือ

๑. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน มีการกระทำที่ไม่มีระบบ หลักการ และวิธีการในแนวประสานสัมพันธ์กัน ไม่มีองค์กรรับผิดชอบงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่จัดระบบกำหนดแนวทาง เป้าหมายในการเผยแผ่จึงเป็นเรื่องที่ต่างคนต่างทำไปตามความพอใจ และความถนัดของตน

๒. เพราะจุดบกพร่องดังกล่าวแล้ว ทำให้การเผยแผ่ศาสนธรรมในปัจจุบัน ทำกันในลักษณะที่เรียกว่าต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างอธิบาย ซึ่งมีอยู่ไม่น้อยเลยที่ขาดหลักฐาน เหตุผล และไม่ยุติด้วยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา จนทำให้เกิดความแตกแยกในด้านทิฏฐิ คือความเห็น แม้เรื่องเดียวกันที่พระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหลายท่านแสดงไว้ตรงกัน แต่กลับมีการอธิบายขัดกับพระพุทธวจนะ นั่นคือสิ่ง

ที่เรียกว่า **"สัทธรรมปฏิรูป คือธรรมเทียม ธรรมปลอม หรือธรรมเก๊"** ซึ่งพร้อมที่จะนำไปสู่การเข้าใจผิด จำผิด คิดผิด สอนผิด ปฏิบัติผิด มีผลออกมาเป็นความทุกข์ ความเดือดร้อน อันเป็นผลตรงกันข้ามกับที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้

ด้วยเหตุนี้ งานเผยแผ่จึงต้องจัดเป็นระบบมีองค์กรบุคคลรับผิดชอบในด้านวิชาการ หลักการ วิธีการ และเป้าหมาย ทำนองการสร้างค่านิยมภายในชาติ เพื่อให้ชาวพุทธเรารู้พระพุทธศาสนาในประเด็นเดียวกัน เหมือนกัน อันเป็นการสร้างทิฏฐิสามัญญตาขึ้นในสังคมพุทธ งานเหล่านี้จะเกิดผลได้จำต้องอาศัยคนที่มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ มีความเมตตา กรุณาเป็นพื้นอัธยาศัย ซึ่งจะเกิดได้ด้วยการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุนกัน โดยมุ่งไปที่การรักษาเป้าหมายในการเผยแผ่ ตามพระพุทธดำรัสที่ตรัสแก่พระ-อรหันตสาวก ๖๐ รูป เมื่อคราวส่งไปประกาศพระพุทธศาสนาครั้งแรกที่ว่า

"พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์"

จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ให้ครบบริบูรณ์ บริสุทธิ์ พร้อมทั้งอรรถะและพยัญชนะ

สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีคือกิเลสในจักษุน้อยมีอยู่ ถ้าไม่ได้ฟังธรรมก็จะเสื่อม คนที่รู้ทั่วถึงธรรมจักมี"

และทรงเน้นให้เห็นภาพของการทำงานในพุทธสมัยได้อย่างชัดเจนว่า ทุกคนมีหน้าที่ทำงานเพื่อเป้าหมายอันเดียวกัน ทั้งพระศาสดา และพระสาวก หรือทั้งผู้ใหญ่และผู้น้อย นั่นคือพระพุทธดำรัสที่ว่า

"ภิกษุทั้งหลาย แม้เราเองก็จะไปยังตำบลอุรุเวลา เสนานิคม เพื่อแสดงธรรม"

ดังนั้น งานเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงเป็นผลที่เกิดขึ้นมาจากการศึกษา การปฏิบัติ แม้งานเผยแผ่เองก็คือการปฏิบัติหน้าที่นั้นเอง เพราะหน้าที่ในการรักษาพระพุทธศาสนา ทั้งด้านการศึกษา เผยแผ่เป็นหน้าที่โดยตรงของทุกคนที่เป็นพุทธมามกะ การสร้างภาวะที่เรียกว่า **"โยนกลอง"** จึงเป็นการกระทำที่ไม่บังควร และขาดความรับผิดชอบ ตามภาวะหน้าที่ของตน

การรักษาศาสนบุคคล

ในกรณีของพระพุทธเจ้าที่เป็นประวัติบุคคล ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นหลักฐานจากพระไตรปิฎก ท่านบันทึกไว้อย่างไร ชาวพุทธจะต้องยืนหยัดในหลักฐานเหล่านั้น โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับอภินิหาร ปาฏิหาริย์ อันเป็นส่วนแห่ง **"พุทธวิสัย คือวิสัยของคนระดับพระพุทธเจ้า ที่ท่านแสดงไว้ในรูปของปุคคลาธิษฐาน ก็ต้องว่ากันแนวปุคคลาธิษฐาน เรื่องใดที่เป็นธรรมาธิษฐาน ก็คือเรื่องธรรมาธิษฐาน พุทธศาสนิกชนไม่ควรแสดงความบังอาจ ถอดความเป็นธรรมาธิษฐานกันจนพระพุทธเจ้าในฐานะของบุคคลทางประวัติศาสตร์ กลายเป็นสามัญชนธรรมดา ๆ เพราะถ้าเป็นคนธรรมดาจริง ๆ ไม่ใช่ระดับยอดแห่งอัจฉริย-บุคคลแล้ว ย่อมไม่อาจเป็นพระพุทธเจ้าได้ การแสดงอธิบายอะไรในเรื่องที่เป็นพุทธวิสัย จึงต้องยึดหลักฐานที่ท่านแสดงไว้ อย่าเทียบเคียงสติปัญญาอันน้อยนิดของตน ด้วยพระสัพพัญญุต-ญาณเป็นอันขาด** เพราะนั่น คือ

"การนำเอาเมล็ดผักกาด ไปเทียบกับเขาหิมาลัย"

ไม่ใช่วิสัยของชาวพุทธที่ดีจะพึงกระทำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะยุติกัน ลงกัน สมกัน กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้นั้น นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว ยังจำต้องอาศัยหลัก และความสำนึกที่ชอบด้วยเหตุผลเข้าสนับสนุนด้วย คือ

๑. ธรรมะข้อนี้ เรื่องนี้ หลักฐานในพระไตรปิฎกว่าอย่างไร ? พระอรรถกถาจารย์อธิบายไว้อย่างไร ? ก็พร้อมใจกันยึดหลักฐานเหล่านั้นเป็นประการสำคัญ เพราะพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ตรัสรู้ธรรม เป็นธรรมราชา พระอรรถกถาจารย์ท่านเข้าใจพุทธาธิบายในเรื่องนั้น ๆ ดีกว่าเรา

๒. ปฏิญาณที่ว่า **"พระรัตนตรัยเป็นผู้ใหญ่เหนือข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเป็นผู้รับใช้พระรัตนตรัย ข้าพเจ้าขอมอบกายถวายชีวิตแด่พระรัตนตรัย จนถึงปฏิญาณที่ว่า ที่พึ่งอย่างอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของข้าพเจ้า"** เป็นต้น จะต้องเป็นปฏิญาณที่เปล่งออกด้วยใจ และทำได้จริง ๆ

๓. ผู้ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องมีความสำนึกว่า **"เรามีหน้าที่เป็นราชทูตอ่านพระราชสาส์นเท่านั้น พระราชสาส์นท่านบ่งไว้อย่างไรต้องว่าไปอย่างนั้น ไม่ทำตนเป็นฤๅษีแปลงสาส์น"**

๔. งานเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องทำด้วยปัญญา ความบริสุทธิ์ใจ และ กรุณาต่อเพื่อนพุทธศาสนิกด้วยกัน ตามนัยแห่งพระพุทธคุณทั้ง ๓ ประการ

แม้ว่าพระพุทธศาสนา จะไม่เป็นศาสนาที่หวงศาสนิก และกระหายที่จะได้คนนับถือมาก ๆ จนถึงต้องเผยแผ่ศาสนาในลักษณะล่าอาณานิคมอย่างบางศาสนาก็ตาม แต่ด้วยความเชื่อมั่นว่า พระธรรมในพระพุทธศาสนา อันเป็นผลจากการตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็น

"ธรรมอันพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้ว เป็นธรรมที่สามารถบำบัด ขจัดความชั่ว ทุกข์ออกไปได้จริง เป็นธรรมที่สามารถนำคนออกจากทะเลแห่งอารมณ์ และ ความทุกข์ได้อย่างแท้จริง และเป็นธรรมที่จะนำผลอันเป็นความสุขความสงบให้เกิดขึ้นแก่ปัจเจกชน ครอบครัว สังคม ประเทศ และชาวโลกได้อย่างแท้จริง"

ความเชื่อเหล่านี้เป็นความเชื่อที่มีเหตุผล หลักฐานพยานบุคคล ที่สามารถยืนยันได้ทุกยุคทุกสมัย ชาวพุทธที่มีปัญญาเห็นประจักษ์ในความดีงามแห่งพระธรรม จึงเกิดความกรุณาต่อเพื่อนพุทธศาสนิกด้วยกัน ต้องการที่จะให้เขาได้รับผลจากพระธรรม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องรักษา พัฒนา ศาสนบุคคลให้คนเหล่านั้นสามารถได้รับผลเป็นความสุข ความสงบจากพระพุทธศาสนา ด้วยการ

๑. ให้การศึกษาที่ถูกต้องตามหลักธรรม อันพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ด้วยวิธีการเผยแผ่ สนทนา ทางเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว

๒. รักษา พัฒนาคุณภาพและปริมาณของพุทธศาสนิก ทั้งในด้านความรู้ การประพฤติปฏิบัติ อย่างน้อยที่สุดให้มีศีล ๕ เว้นอบายมุขได้ก็เป็นการดีแล้ว

๓. สมาคมพุทธต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่เป็นอันมาก ไม่ควรจะตั้งเป็นสมาคมพุทธขึ้นเพียงเพื่อได้เป็น **ท่านนายก ท่านอุปนายก ท่านเลขาธิการ ท่านกรรมการ** แล้วนาน ๆ มานัดประชุมกันด่าพระเป็นมหกรรมกันคราวหนึ่ง แต่ผลงานของตนไม่มีอะไรที่พอจะอวดคนอื่นได้ อย่างที่เป็นอยู่ไม่น้อยในปัจจุบัน แต่ต้องมีการเคลื่อนไหวสูงขึ้น มีความเสียสละสูงขึ้น การเข้าร่วมสมาคมของชาวพุทธนั้น ไม่ควรเข้าไปด้วยจุดประสงค์ว่า

"เราจะได้เป็นอะไรในสมาคมพุทธเท่านั้น"

"แต่ต้องเข้าไปด้วยความคิดที่ว่า เราจะมีโอกาสทำงานอะไรให้แก่สมาคมเพื่อพระพุทธศาสนาบ้าง"

เพราะการเข้าไปอย่างแรก เป็นการเข้าไปด้วยแรงผลักดันแห่งภวตัณหา เมื่อไม่ได้ตามต้องการก็จะเป็นความโกรธ น้อยใจ เสียใจ ไม่ยอมร่วมกิจกรรมเพื่อสมาคม จนถึงออกไปจากสมาชิกของสมาคมในที่สุด

ถ้าเข้าไปอย่างที่สองนั้น มีเมตตา กรุณา เสียสละ ความบริสุทธิ์ใจเป็นหลัก ไม่ใส่ใจถึงตำแหน่งหน้าที่ของตน แต่จะสนใจในงานที่ตนจะทำเพื่อพระพุทธศาสนา ถ้าเป็นได้เช่นนี้สมาคมพุทธต่าง ๆ จะกลายเป็นพลังอันมหาศาลในการรักษาพระพุทธศาสนา ทั้งในส่วนของศาสนธรรม ศาสนพิธี

ศาสนบุคคล และศาสนสถาน หลักใจในการทำงานของท่าน. เหล่านี้ขอเพียงแต่มี

- **ปัญญา** ความรอบรู้ในหลักพระพุทธศาสนา เหตุผลทั้งหลายตามความเป็นจริง

- **สัจจะ** ความจริงใจ จริงจัง มีเจตจำนงอันแน่วแน่ในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา และมีความสัตย์ซื่อต่อกัน โดยมีเป้าหมายที่ความดำรงอยู่มั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

- **จาคะ** การเสียสละทรัพย์ กำลังกาย ความคิด เวลาและอุปสรรคแห่งความตั้งใจของตน ในกรณีที่จะส่งผลให้หักเหไปจากเจตนารมณ์ที่ตั้งใจจะทำงาน เพื่อพระพุทธศาสนา

- **อุปสมะ** ความสงบใจจากความคิด อารมณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน ต่อจิตใจของตน

งานรักษาพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ นั้น บุคคลเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญที่สุด ถ้าคนที่มาทำงานพระศาสนาสามารถสร้างความรู้สึกว่า เรามาร่วมกันทำงานในลักษณะที่เรียกว่า

"ช่วยกันบนทรายเข้าวัด"

หากคิดได้เช่นนี้ คำว่า ขัดผลประโยชน์กัน หรือผลประโยชน์ขัดกัน จนนำไปสู่ความเป็นเราเป็นเขาเป็นพวกเราพวกเขาก็จะไม่เกิดขึ้น เหมือนคนที่พร้อมเพรียงกันขนทรายเข้าวัด ผลประโยชน์ย่อมตกอยู่ที่วัดเหมือนกัน ผลประโยชน์จะขัดกันได้

ก็เฉพาะในกรณีที่ อีกฝ่ายหนึ่งต้องการขนทรายออกจากวัดเท่านั้น

การรักษาศาสนบุคคลนั้น นอกจากจะเสริมสร้างในด้านคุณภาพแล้ว จำเป็นจะต้องรักษาปริมาณของพุทธศาสนิกชนไว้ด้วย

"ปริมาณของศาสนิกมีความจำเป็นอย่างไร ?"

"ข้อนี้เกี่ยวข้องกับเอกภาพภายในชาติ และสามัคคีธรรมภายในชาติบ้านเมือง" ดังพระดำรัสของสมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ที่ว่า

"ศาสนา เป็นเครื่องจูงใจคนผู้นับถือ ให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ถ้าชาติใดพลเมืองทั้งประเทศนับถือศาสนาเดียวกัน ชาตินั้นก็นับว่ามีกำลังใจมั่นคงเป็นอันเดียวกัน เพราะมีวัตถุที่นับถืออันเดียวกันนี้แสดงว่า ศาสนาเป็นเครื่องคุมสามัคคีของชาติไว้ ผู้ร่วมชาติ ร่วมศาสนาเดียวกันย่อมสนิทสนมกลมเกลียวกันด้วยดี ถ้าร่วมชาติแต่ต่างศาสนาย่อมพาให้เหินห่าง ไม่สนิทสนมกลมเกลียวกัน ข้อนี้ทำให้เสียการสมาคมและการไว้เนื้อเชื่อใจกัน"

ด้วยเหตุนี้ จำนวนศาสนิกที่นับถือพระพุทธศาสนาด้วยกันจึงจำเป็นจะต้องรักษาไว้ และเพิ่มปริมาณขึ้นพร้อมกับการพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้น เพื่อสร้างความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์กัน การไม่วิวาทกัน ความสามัคคี และเอกภาพ

ภายในชาติ เพราะมีสายใยคือ ชาติเดียวกัน ศาสนาเดียวกัน ประเทศเดียวกัน ย่อมสามารถผูกพันกันไว้ได้นานแสนนาน

การรักษาพระพุทธศาสนาในด้านศาสนพิธี

พิธีกรรมในพระพุทธศาสนา ส่วนมากแล้วจะมีพิธีกรรมของพราหมณ์ ประเพณีไทยแท้แต่โบราณและอื่น ๆผสมผสานกันหลาย ๆ เรื่อง ความจำเป็นในด้านนี้แม้จะมีอยู่น้อย แต่เป็นจุดเริ่มต้นที่จะกระตุ้นความสนใจ ความน่าทึ่ง ความประทับใจให้เกิดขึ้น ได้ระดับหนึ่งเหมือนกัน ประเด็นสำคัญของเรื่องนี้คือ ทำอย่างไรจึงจะลดสิ่งที่เป็นเปลือกหุ้มออกไปบ้าง ไม่ปล่อยให้ศาสนพิธีปกปิดศาสนธรรม จนชาวพุทธต้องไปติดอยู่แค่ศาสนพิธี ในที่สุดจะไม่เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา เพราะศาสนพิธีมักจะมีลักษณะเป็นสีลัพพตปรามาส คือ เป็นการถือมั่นตาม ๆ กัน โดยไม่ค่อยมีเหตุผลอะไรมากนัก นำมาใช้กับคนในยุคที่ชอบคิด แสวงหาเหตุผลมาก ๆ ไม่เป็นผลดีมากนัก แต่ทว่าจะเลิกไปเลยก็ไม่ได้ จึงจำต้องหาจุดกลางทางความคิดเช่นเดียวกัน คือเน้นที่ศาสนพิธีที่สามารถยุติด้วยเหตุผลและความดี ในระดับที่สมเหตุสมผล จนสามารถดึงคนเข้าศึกษาค้นคว้าศาสนธรรม โดยไม่ติดอยู่แค่กราบ ๆ ไหว้ แล้วติดอยู่ที่สิ่งนั้น ๆ อย่างที่โบราณท่านเตือนไว้ว่า

"ไหว้พระพุทธอย่าให้ถูกอิฐถูกปูน ไหว้พระธรรมอย่าให้ถูกใบลาน ไหว้พระสงฆ์อย่าให้ถูกลูกชาวบ้าน"

การรักษาศาสนสถาน ศาสนวัตถุ

สถานที่ซึ่งเกี่ยวกับพระพุทธศาสนานั้น เมื่อมองกันในแง่ของความเป็นจริงแล้ว จำนวนสถานที่ปัจจุบันนี้มีมากแล้ว จะขาดแคลนก็ในที่บางแห่งเท่านั้น ประการสำคัญจึงอยู่ที่การรักษาอย่าให้ทรุดโทรม ให้มีความสะอาดสะอ้านเหมาะสมแก่คำว่าอาราม คือสถานที่ที่ทำใจของผู้พบเห็นเข้าไปให้มีความรื่นรมย์ การก่อสร้างเพิ่มเติมถ้าจำเป็นจะต้องมี ควรดำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้จากการลงทุนลงไปว่าสำเร็จประโยชน์ และคุ้มค่าหรือไม่ ที่สำคัญควรมีแนวในด้านการสร้างอาคารประเภท **"อเนกประสงค์"** คือหลังหนึ่ง ๆ ให้ใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง และมีการใช้อย่างต่อเนื่องโดยยึดหลัก **"ประหยัด แต่สำเร็จประโยชน์"**

การก่อสร้างในลักษณะแข่งขันกัน มีแต่ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา เพราะมีอยู่ไม่น้อยที่มีลักษณะ **"กระทบกระเทือนต่อศรัทธา และ โภคะ"** ของชาวบ้าน การแข่งขันกันสร้างวัตถุใหญ่ ๆ ในกรณีที่ได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่านั้น ยังเป็นการให้เหยื่อแก่คนที่มุ่งทำลายพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี อันเป็นเหมือนการยื่นอาวุธให้แก่ศัตรู ซึ่งมีแต่ผลร้ายแก่ตนเพียงอย่างเดียว ผลจากการเรี่ยไร ก่อสร้างศาสนสถานกันมากเกินความจำเป็นและไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควรนั้น ได้ทำลายศรัทธาของชาวบ้านมาครั้งแล้วครั้งเล่า แม้ในพุทธสมัย

จนบางครั้งความรู้สึกไม่พอใจที่เก็บกดไว้นาน ๆ ได้สะท้อนออกมาให้เห็นเช่นบทกลอนที่ว่า

"บ้านก็ขัด วัดก็ขูด พูดไม่ออก
ฎีกาบอก บุญบ่อย ไม่ค่อยไหว
บ้านได้บุญ แต่วัด ได้ปัจจัย
ต่อเมื่อไร จะเลิกบุญ พ่อคุณเอย"

แม้ว่าจะเป็นข้อความสั้น ๆ แต่กลับเข้าใจได้ง่าย ยอมรับได้ง่าย สำหรับคนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ และศรัทธายังอ่อนอยู่ ปัจจุบันนี้ถ้าเรามองกันด้วยสายตาที่แจ่มใสพอสมควรจะพบว่า กระแสความรู้สึกขัดแย้ง ต่อต้านการเรี่ยไร เพื่อสร้างวัตถุใหญ่ ๆ แข่งขันกันนั้นสูงขึ้นโดยลำดับ หากไม่มีการหาจุดกลางทางความคิด ที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจ การยอมรับนับถือกันให้ดีแล้ว อาจถึงจุดอันตรายเข้าสักวันหนึ่งก็ได้ในอนาคต ซึ่งไม่น่าจะไกลจนเกินรอ

อย่างไรก็ตามในกรณีที่คนสร้างมีกำลังคือศรัทธา และกำลังทรัพย์ที่จะสร้างได้ ทั้งสร้างไปแล้วอำนวยประโยชน์ให้ไพศาลทั้งแก่วัด และ แก่พุทธบริษัททั้งปวง การก่อสร้างศาสนสถานก็ย่อมมีความจำเป็น อย่าลืมผลที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างว่าจะต้องออกมาในลักษณะ **"เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตน แก่พระศาสนา นำมาซึ่งประโยชน์และความสุขร่วมกัน"** การก่อสร้างในลักษณะเช่นนั้น จึงควรแก่การอนุโมทนาสาธุ ของสาธุชนทั้งหลาย

การคุ้มครองพระพุทธศาสนาควรทำอย่างไร ?

กรณีนี้คือการสร้างความสำนึกที่จะพร้อมเพรียงกัน ระวัง รักษา พระพุทธศาสนาทั้งในด้านศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนพิธี และศาสนสถานให้ดำรงคงอยู่ ไม่ให้ตกต่ำในทุกด้าน ดังพระดำรัสของสมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ตอนหนึ่งว่า

"ชาติไทย ประเทศสยามของเรา มีศาสนาพุทธเป็นหลักใหญ่ ที่พลเมืองนับถือมากที่สุด ตามรัฐธรรมนูญระบุไว้ว่า พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นพระประมุขของชาติต้องทรงเป็นพุทธมามกะ การทำพิธีกรรมในทางศาสนาของทางราชการ เช่น พระราชพิธี หรือมงคลพิธีทั่ว ๆ ไป ย่อมต้องปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา

ทั้งนี้แสดงว่า ประเทศสยามรับรองศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ พวกเราเหล่าพุทธศาสนิกชนควรจะปลื้มใจอย่างยิ่งในเรื่องนี้ เพราะขนบธรรมเนียมที่ดีอันเป็นประเพณีของเราเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก พระพุทธศาสนาเป็นที่นับถือสักการะ เคารพ คู่ชาติของเรามาแต่ดึกดำบรรพ์ บ้านเมืองของเราสงบสุข เพราะอานุภาพแห่งพระพุทธศาสนาคุ้มครอง ถ้าเรายังมั่นคงในศาสนาของเราเพียงใด ความเป็นชาติไทยของเราจักตั้งมั่นอยู่เพียงนั้น

เพราะฉะนั้น เราต้องพร้อมใจช่วยกันรักษาช่วยกันบำรุงพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแดนเกิดแห่งคุณธรรม และสันติสุขของพลเมือง และเป็นเครื่องผูกสามัคคีธรรมของประชาชาติ"

ภาระในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา ชาวพุทธทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ต้องถือว่าเป็นหน้าที่ของตนเช่นเดียวกับการรักษา พระพุทธศาสนาดังกล่าวแล้ว อย่าคิดว่าเป็นหน้าที่ของพระ กรมการศาสนา หรือรัฐบาล อย่างที่นิยมโยนกลองกันดังกล่าว แต่ต้องถือว่าเรามีความรับผิดชอบร่วมกัน ในการรักษาคุ้มครองพระพุทธศาสนา

เราควรป้องกันพระพุทธศาสนาจากอะไร ?

สิ่งที่เราจะต้องป้องกันคือ สิ่งที่เป็นอันตรายต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งในแง่ของความเป็นจริงแล้ว พระพุทธศาสนาเรามีอันตรายมาตลอด จะมีมากหรือน้อยเท่านั้น แต่บรรพชนไทยในอดีตท่านสามารถรักษา คุ้มครอง ป้องกันพระพุทธศาสนา จนสืบต่อมาถึงยุคสมัยของเราชาวพุทธในสมัยนี้ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบดังกล่าว อย่าลืมว่าการประดิษฐานพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า และทรงดำรงชนม์อยู่นานถึง ๔๕ พรรษานั้น ด้วยจุดประสงค์ที่ทรงตั้งไว้ เมื่อเสด็จประทับ ณ ต้นไทร ชื่อ อชปาลนิโครธ หลังจากได้ตัดสินพระทัยแสดงธรรมแก่โลก ความว่า

"ตราบใดที่พุทธบริษัท ผู้เป็นสาวกของพระองค์ไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แกล้วกล้า ไม่เป็นพหูสูตร ไม่ทรงธรรม ไม่ทรงวินัย ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ไม่ปฏิบัติชอบยิ่ง ไม่ปฏิบัติตามธรรม แม้เรียนในสำนักของอาจารย์แห่งตนแล้ว แต่ไม่มีความสามารถบอก แสดง บัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย จำแนก กระทำให้เป็นเรื่องง่ายต่อการเข้าใจ ยังไม่ได้ ยังไม่สามารถแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ ข่มขี่ปรับปวาทที่เกิดขึ้นให้เรียบร้อยโดยสหธรรมได้เพียงใด พระองค์จักไม่เสด็จดับขันธปรินิพพานเพียงนั้น"

ก่อนกาลปรินิพพานของพระพุทธองค์ สาวกของพระองค์อยู่ในฐานะที่จะรับภาระพระพุทธศาสนาได้ดังทราบกันแล้ว พระองค์จึงได้ปรินิพพาน แต่การพัฒนาคุณภาพของพระสาวกนั้น จำเป็นจะต้องทำกันอย่างสืบเนื่องติดต่อกัน เพื่อรับผิดชอบพระพุทธศาสนาในยุคในสมัยนั้น ๆ ด้วยระบบการศึกษาที่เหมาะสมแก่ยุคสมัย และการเผยแพร่ที่สามารถสร้างสภาพ ยอมรับนับถือ เชื่อฟัง ทำตามศาสนธรรมได้ดังกล่าว พุทธบริษัทที่อยู่ในฐานะนี้ ย่อมสามารถทำงานปกป้องพระพุทธศาสนาได้

อันตรายอะไรที่ควรป้องกัน ?

อันตรายที่ควรป้องกันนั้น ไม่ว่าในยุคใดสมัยใดจะออกมาใน ๓ ทางใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

๑. **เกิดจากคนในคือพุทธบริษัทเป็นพิษเสียเอง** ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในอนาคตสูตร คือ ภัยแก่พระพุทธศาสนาที่จะเกิดแก่พระสงฆ์ พระพุทธศาสนาในอนาคต มีใจความโดยสรุปว่า

๑.๑ ผู้ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา ไม่อบรมกาย ศีล สมาธิ ปัญญา ด้วยตนเอง และไม่ให้การอบรมแก่กุลบุตรที่บวชเข้ามา เมื่อแสดงธรรมแม้แสดงผิดก็ไม่รู้สึกตัวว่าผิด การลบล้างพระธรรมวินัยก็จะเกิดขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมไม่ใส่ใจต่อการเปิดเผยแสดงธรรมของพระพุทธเจ้า แต่จะให้ความสำคัญแก่วาทะของนักวิชาการรุ่นหลัง ที่มากไปด้วยสำบัดสำนวน

๑.๒ ท่านที่เป็นหัวหน้า เป็นประธาน มีหน้าที่ในการบริหารพระศาสนา มีความมักมาก ประพฤติย่อหย่อน เป็นผู้นำในทางความประพฤติผิดนอกธรรมวินัย ไม่ใส่ใจในความสงัด ขาดความเพียรพยายามเพื่อบรรลุธรรมที่ตนยังไม่ได้บรรลุ

๑.๓ พระภิกษุสามเณรมีความนิยมจีวร อาหาร ที่อยู่อันประณีต หรูหรา ละทิ้งเสนาสนะป่า มาชุมนุมกันอยู่แต่ภายในเมือง ชอบอยู่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ เป็นเหตุให้ต้องอาบัติน้อยใหญ่เพิ่มขึ้น

๑.๔ พระระดับเถระมักเป็นผู้กำหนัด ขัดเคือง ลุ่มหลง โกรธ มัวเมา ในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด ขัดเคือง

ลุ่มหลง โกรธ และมัวเมา

ภัยเหล่านี้เมื่อกล่าวโดยสรุปจึงเป็นเรื่องของการขาดการศึกษา การปฏิบัติ การเผยแผ่ศาสนธรรม และขาดผู้นำในทางความประพฤติดีงาม จนนำไปสู่การแตกแยกกันในด้าน **"ศีล และทิฏฐิ"** ดังที่เคยเกิดมาครั้งแล้วครั้งเล่าในพระพุทธศาสนานั่นเอง

๒. อันตรายที่เกิดจากภัยการเมือง คือลัทธิที่เป็นปฏิปักษ์ต่อศาสนาทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือลัทธิคอมมิวนิสต์ นับแต่ลัทธินี้อุบัติขึ้นในโลก ได้ใช้อำนาจทางการเมืองของตนทำลายศาสนาไปมากต่อมาก และที่น่าสังเกตคือชาวพุทธเป็นผู้ที่ถูกครอบงำด้วยลัทธินี้มากที่สุดในโลก จนทำให้จำนวนศาสนิกของพระพุทธศาสนาลดจากอันดับหนึ่ง มาอยู่อันดับ ๓ เพราะประเทศที่ประชาชนจำนวนมากนับถือพระพุทธศาสนาได้ถูกยึดครองด้วยระบบคอมมิวนิสต์ไปแล้วเป็นจำนวนมาก คือ **"ประเทศจีน รัสเซีย ทิเบต มองโกเลีย เกาหลี ญวน เขมร ลาว"** อันตรายจากลัทธินี้จึงน่ากลัวมากเป็นพิเศษ แต่เป็นเรื่องของรัฐบาล การทหาร การเมือง จะต้องเข้าไปแก้ไขโดยตรง

๓. อันตรายที่เกิดจากศาสนาอื่น โดยเฉพาะคือ ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิคเป็นตัวการสำคัญ และศาสนาอื่น ๆ เป็นต้นว่าศาสนาอิสลาม ศาสนานี้แม้ในปัจจุบันไม่ค่อยมีอะไรรุนแรง คือยังอยู่ร่วมกันอย่างฉันมิตรพอสมควร แต่ในอดีต

เขาเคยยกกองทัพเข้าทำลายพระพุทธศาสนา จนอันตรธานจากอินเดียมาแล้ว หากกงล้อแห่งประวัติศาสตร์ไม่ย้อนกลับมาอีกครั้ง ภัยจากศาสนาอิสลามจึงไม่น่าห่วงมากเท่าศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิค

"ที่เป็นเช่นนี้เพราะอะไร ?"

เพราะว่าศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิค เผยแผ่ศาสนาในลักษณะล่าอาณานิคม จึงมีการระดมทุกอย่างลงไปเพื่อเปลี่ยนพระพุทธศาสนาทั้งศาสนา ให้เป็นคริสต์ศาสนา คือต้องการที่จะยึดครองทั้ง

"ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนพิธี ตลอดถึงวัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา" เข้าไปเป็นของเขา ตามมติของสมัชชาวาติกันครั้งที่ ๒ เขาได้เข้ามาดำเนินงานที่เรียกไดอาลอก หรือศาสนสัมพันธ์ เป็นการสร้างแนวร่วมทางความคิด กิจกรรมโดยคริสต์จ้องตัก **"ชิ้นปลามัน"** ไปเป็นของตนมาเป็นเวลานานแล้ว และเขาได้ระดมกำลังทรัพย์ ความคิด อิทธิพลทางการเมือง การศึกษา และแม้แต่อิทธิพลจากต่างประเทศ กิจกรรมที่เป็นสาธารณกุศล การเกาะติดผู้ทรงอิทธิพลของบ้านเมือง เพื่อบรรลุเป้าหมายในการ **"เปลี่ยน-แปลงพระพุทธศาสนาให้เป็นคริสต์ศาสนา"** ตามเป้าหมายในการทำงาน ที่ปรากฏในวารสารแถลงกิจหรือบุลเลติน เล่มที่ ๗ หน้า ๑๕ ที่ว่า